

Jednání za právnickou osobu

Jedná-li zástupce, jehož zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného, je tímto jednáním zastoupený vázán vždy, byla-li třetí osoba (s níž zástupce jednal) v dobré víře, že zástupci svědčí zástupčí oprávnění (že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce). Není-li třetí osoba v dobré víře, není zastoupený jednáním zástupce vázán; může je však v souladu s § 440 o. z. dodatečně schválit (ratihabovat). Nedostatku zástupčího oprávnění zástupce (způsobeného nedovoleným střetem zájmů) se zastoupený dovolá ve smyslu § 437 odst. 2 věty první o. z. tím, že právní jednání bez zbytečného odkladu dodatečně neschválí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 31 Cdo 1640/2022-188 ze dne 5.10.2022)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně S. a. B., se sídlem v XY, identifikační číslo osoby XY, zastoupené JUDr. O.V., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému P. V., narozenému XY, bytem v XY, zastoupenému JUDr. M.R., advokátem, se sídlem v K., o zrušení rozhodčího nálezu, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 21 Cm 52/2018, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 5. 2020, č. j. 6 Cmo 290/2019-95, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Žalobkyně (dále jen „společnost“) se žalobou došlou Městskému soudu v Praze 21. 12. 2018 domáhá zrušení rozhodčího nálezu z 19. 12. 2018, č. j. 2104/2018-33, který vydal rozhodce Mgr. P.S. a kterým byla společnosti uložena povinnost zaplatit žalovanému 5 630 000 Kč s příslušenstvím (dále jen „rozhodčí nález“).

[2] Důvodem neplatnosti rozhodčí doložky je podle společnosti - mimo jiné - skutečnost, že rozhodčí doložka byla sjednána jako součást dohody o narovnání (datované 30. 4. 2014) [dále též jen „rozhodčí doložka“]. Přitom tuto dohodu o narovnání se společností uzavřel její bývalý společník a jednatel J. Š. (dále jen „bývalý jednatel společnosti“). Bývalý jednatel společnosti měl dohodu o narovnání (resp. rozhodčí doložku) uzavřít nejen svým jménem, ale při uzavírání dohody o narovnání měl jednat i za společnost, a to aniž by o záměru uzavřít dohodu o narovnání bez zbytečného odkladu informoval valnou hromadu společnosti.

[3] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 6. 2019, č. j. 21 Cm 52/2018-65, zrušil rozhodčí nález (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

[4] Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Společnost A. C. Servis, s. r. o. (dále jen „původní věřitelka“), uzavřela se společností (jako dlužnicí) smlouvu o půjčce (datovanou 13. 7. 2004), na základě které původní věřitelka poskytla společnosti 5 630 000 Kč (dále jen „pohledávka“), s tím, že společnost bude tuto pohledávku splácet

podle splátkového kalendáře (dále jen „smlouva o půjčce“). Smlouvu o půjčce uzavřel za původní věřitelku i za společnost bývalý jednatel společnosti, který byl současně i jednatelem původní věřitelky.

2) Smlouvou o postoupení pohledávky (datovanou 5. 3. 2010) postoupila původní věřitelka na bývalého jednatele společnosti pohledávku (dále jen „první postoupení pohledávky“). První postoupení pohledávky bylo společnosti oznámeno 7. 3. 2010. První postoupení pohledávky se nijak nepromítlo do účetnictví společnosti, a tak společnost o pohledávce nadále účtovala jako o závazku vůči původní věřitelce.

3) Bývalý jednatel společnosti převedl na společnost G. smlouvou o převodu obchodního podílu (datovanou 14. 7. 2010) svůj 75% obchodní podíl na společnost, který připadal na vklad ve výši 75 000 Kč (dále jen „smlouva o převodu podílu“). V čl. III bodu 1. smlouvy o převodu podílu bývalý jednatel společnosti prohlásil, že za společností nemá žádné pohledávky.

4) Společnost a její bývalý jednatel uzavřeli dohodu o narovnání (datovanou 30. 4. 2014), v níž se společnost zavázala, že bývalému jednatele zaplatí (nejpozději do 31. 10. 2017) 5 630 000 Kč (dále jen „dohoda o narovnání“), s tím, že o sporech z dohody o narovnání má rozhodovat - v dohodě o narovnání blíže specifikovaný - rozhodce. Při uzavírání dohody o narovnání jednal za společnost bývalý jednatel. Ani dohoda o narovnání se přitom nijak nepromítla do účetnictví společnosti.

5) Bývalý jednatel společnosti neinformoval valnou hromadu společnosti, že se společností hodlá uzavřít dohodu o narovnání.

6) Bývalému jednatele společnosti zanikla funkce 14. 4. 2015 a na jeho místo nastoupil K. V. (dále jen „nový jednatel“). Bývalý jednatel společnosti nového jednatele o dohodě o narovnání neinformoval, a tak se nový jednatel dozvěděl o dohodě o narovnání až z výzvy k plnění dluhu [viz níže bod 8)].

7) Podpisy bývalého jednatele společnosti na dohodě o narovnání byly úředně ověřeny teprve 27. 12. 2017, a to uznáním podpisů za vlastní.

8) Bývalý jednatel společnosti uzavřel se žalovaným dohodu o postoupení pohledávky (datovanou 2. 1. 2018) na zaplacení 5 630 000 Kč z dohody o narovnání (dále jen „druhé postoupení pohledávky“). Druhé postoupení pohledávky oznámil společnosti žalovaný dopisem (datovaným 5. 1. 2018), kterým společnost vyzval k plnění dluhu z dohody o narovnání.

9) Společnost dopisem (datovaným 11. 1. 2018), který byl adresován a doručen žalovanému, namítla neplatnost dohody o narovnání.

[5] Na takto ustaveném základě soud prvního stupně nejprve uvedl, že § 48 zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákona o obchodních korporacích) [dále též „z. o. k.“], je třeba považovat za obecnou úpravu vztahující se ke střetu zájmů. K tomu dodal, že může-li absence souhlasu nejvyššího orgánu obchodní korporace s určitými právními jednáními přivodit jejich relativní neplatnost, musí takový důsledek (tím spíše) nastat v situaci, může-li nejvyšší orgán určitá právní jednání, která jsou v rozporu s pravidly o střetu zájmů, přímo zakázat. Obdobná situace proto musí nastat, jestliže osoba mající informační povinnost tuto svoji povinnost nesplní.

[6] Soud dovodil, že uzavřením rozhodčí smlouvy se její účastník zbavuje práva na soudní ochranu. Proto je „uzavření rozhodčí smlouvy či doložky bez notifikace (...) vždy v rozporu se zájmy společnosti, protože ji bez jejího vědomí zbavuje (...) zaručeného práva na soudní ochranu.“

[7] Závěrem soud prvního stupně konstatoval, že námitka relativní neplatnosti byla uplatněna včas, neboť bývalý jednatel společnosti nového jednatele neinformoval o uzavření dohody o narovnání, a

tak se nový jednatel o této dohodě dozvěděl teprve 5. 1. 2018, kdy žalovaný společnost vyzval k plnění dluhu z dohody o narovnání. Společnosti přitom podle mínění soudu nelze přičítat vědomost jejího bývalého jednatele, neboť to byl on, kdo za společnost dohodu o narovnání uzavřel, a tak by hrozilo, že bývalý jednatel dá přednost ochraně vlastních zájmů před ochranou zájmů společnosti. Namítla-li tedy společnost relativní neplatnost dopisem (datovaným 11. 1. 2018), který byl adresován a doručen žalovanému, šlo o námitku uplatněnou včas; dohoda o narovnání je tudíž neplatná.

[8] K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 13. 5. 2020, č. j. 6 Cmo 290/2019-95, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

[9] Odvolací soud nejprve uvedl, že rozhodčí smlouva představuje významné omezení práv, o němž „nelze rozhodnout bez vědomí korporace, jíž se toto omezení týká.“ Uzavření rozhodčí smlouvy nebo doložky bez notifikace je proto podle názoru odvolacího soudu v rozporu se zájmy korporace.

[10] Pravidla o střetu zájmů, jak jsou upravena v zákoně o obchodních korporacích, podle odvolacího soudu sice představují zvláštní úpravu, to však „neznamená, že by tato skutečnost vylučovala“ použití obecné občanskoprávní úpravy o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) dovodil, že se v případě porušení pravidel o střetu zájmů neuplatní § 48 z. o. k., neboť „toto ustanovení lze aplikovat toliko v případě, kdy nejvyšší orgán vyslovuje souhlas.“

[11] Odvolací soud se dále zabýval otázkou běhu promlčecí lhůty k uplatnění námítky relativní neplatnosti právního jednání zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Nejprve uvedl, že uplatnění námítky relativní neplatnosti je v tomto případě spojeno s obecnou tříletou promlčecí lhůtou, která se však v projednávaném případě neuplatní, neboť nový jednatel se stal jednatelem „v dubnu 2015 a tehdy se nejdříve mohl dozvědět o existenci smlouvy o narovnání obsahující rozhodčí doložku.“ Proto „neobstojí argumentace odvolatele poukazujícího na běh času, z kteréhož důvodu by (...) neměl být brán na podanou žalobu ohled.“

[12] Odvolací soud konečně posuzoval otázku, zda se pravidla o střetu zájmů vztahují pouze na některé typy smluv, načež uzavřel, že „koncept společenstevní právní úpravy“ nepočítá s tím, že by se některé typy smluv „vymykaly všeobecné notifikační povinnosti“. Nerozhodné je i to „zda je konfliktem zájmů dotčeno dvoustranné právní jednání (...) nebo právní jednání vícestranné.“

[13] Rozhodčí nález, jehož platnost je v projednávané věci předmětem přezkumu, z výše uvedených důvodů podle odvolacího soudu neobstojí „s ohledem na neplatnost rozhodčí smlouvy (rozhodčí doložky), z níž rozhodce dovozoval svoji pravomoc k rozhodnutí ve věci uvedeným rozhodčím nálezem.“

II. Dovolání a vyjádření k němu

[14] Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice zda:

- 1) se informační povinnost člena statutárního orgánu podle § 55 odst. 1 z. o. k. vztahuje i na případy, kdy člen statutárního orgánu s obchodní korporací hodlá uzavřít rozhodčí doložku,
- 2) skutečnost, že člen statutárního orgánu uzavřel s obchodní korporací smlouvu, aniž před jejím

uzavřením splnil informační povinnost, způsobuje neplatnost smlouvy podle § 48 z. o. k. anebo podle obecné občanskoprávní úpravy o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného [§ 437 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“)],

3) v situaci, kdy člen statutárního orgánu uzavřel s obchodní korporací smlouvu, aniž by před jejím uzavřením splnil informační povinnost, počíná běžet promlčecí lhůta stanovená pro uplatnění námítky promlčení relativní neplatnosti ode dne uzavření smlouvy anebo až ode dne, kdy „se o jejím uzavření obchodní korporace dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla.“

[15] Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

[16] Ve vztahu k první z dovolacích otázek dovolatel uvádí, že závěr odvolacího soudu, podle kterého rozhodčí smlouva představuje významné omezení práv, o němž nelze rozhodovat bez vědomí korporace, je v rozporu se smyslem a účelem rozhodčího řízení. S odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, a ze dne 3. 7. 2014, sp. zn. III. ÚS 2407/13, dovozuje, že rozhodčí řízení je druhem civilního procesu a že projednání věci v rozhodčím řízení neznamena vzdání se právní ochrany v majetkových sporech. Dovolatel odkazuje i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2018, sp. zn. 20 Cdo 1590/2018, a s poukazem na § 196a zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), uvádí, že i v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 dospěl Nejvyšší soud k závěru, podle něhož § 196a obch. zák. (který řešil transakce s konfliktem zájmů) nedopadal na rozhodčí smlouvy. Uzavření rozhodčí smlouvy totiž podle dovolatele (samo o sobě) nepředstavuje zásah do majetkových poměrů společnosti, neboť v důsledku jejího uzavření nedochází „ke zmenšení majetku společnosti ve prospěch druhé smluvní strany.“ Smyslem § 55 z. o. k. je přitom podle dovolatele, který cituje důvodovou zprávu k zákonu o obchodních korporacích (sněmovní tisk číslo 363, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013, s. 205; dále jen „důvodová zpráva“) „jednoznačně a pouze ochrana majetku společnosti.“

[17] Prostřednictvím druhé z dovolacích otázek dovolatel napadá závěr odvolacího soudu, podle něhož pravidla o střetu zájmů nevyklučují užití obecné občanskoprávní úpravy o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Dovolatel se domnívá, že v případě, kdy člen statutárního orgánu nesplní informační povinnost podle pravidel o střetu zájmů, je namíste vyjít ze zvláštní úpravy § 48 z. o. k., které je třeba dát přednost před obecnou občanskoprávní úpravou. Na podporu svých tvrzení poukazuje na to, že nejvyšší orgán obchodní korporace může uzavření dotčené smlouvy buď zakázat, nebo s uzavřením smlouvy vyslovit souhlas. Dojde-li k porušení informační povinnosti, potom svůj postoj valná hromada nemůže projevit, a tak nemůže vyslovit svůj souhlas, což má za následek aplikaci § 48 z. o. k.

[18] Ve vazbě na to dovolatel navazuje argumentací vztahující se ke třetí z dovolacích otázek, když uvádí, že namítla-li společnost neplatnost dohody o narovnání teprve dopisem datovaným 11. 1. 2018, učinila tak až po uplynutí šestiměsíční promlčecí lhůty určené v § 48 z. o. k. Názor odvolacího soudu, podle něhož promlčecí lhůta začala běžet až v dubnu 2015, kdy byl jmenován nový jednatel, je podle dovolatele v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu (rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2929/2009, a usnesením ze dne 16. 1. 2020, sp. zn. 28 Cdo 2226/2019). Námítku neplatnosti dohody o narovnání tedy společnost uplatnila opožděně.

[19] Společnost se k dovolání vyjádřila podáním datovaným 28. 1. 2021, v němž uvádí, že podle pravidel o střetu zájmů se má postupovat vždy, když hrozí střet zájmů člena statutárního orgánu se zájmy obchodní korporace, aniž by bylo podstatné, o jaký typ smlouvy jde. Přitom nelze přehlížet, že kdyby se na rozhodčí smlouvu nevztahovala pravidla o střetu zájmů, podléhalo by její uzavření (tak

jako tak) obecné občanskoprávní úpravě o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.

[20] Společnost poukazuje také na usnesení ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015, uveřejněné pod číslem 102/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 102/2016“), ve kterém Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož poruší-li člen statutárního orgánu povinnost informovat o (možném) střetu zájmů podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k., brání existující rozpor zájmů tohoto člena statutárního orgánu se zájmy obchodní korporace tomu, aby za obchodní korporaci právně jednal, a na jednání takového člena statutárního orgánu dopadá § 437 o. z. se všemi důsledky z toho plynoucími. Použití § 48 z. o. k. tedy podle společnosti nepřipadá v úvahu.

[21] Správný je podle společnosti konečně i závěr odvolacího soudu, podle něhož promlčecí lhůta k uplatnění námítky relativní neplatnosti počala běžet teprve od okamžiku, kdy se o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty dozvěděl (resp. mohl a měl dozvědět) nový jednatel.

III. Přípustnost dovolání

[22] Dovolání bylo podáno včas, osobou splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

[23] Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

[24] Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

[25] Tříčlenný senát č. 27, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení druhé z dovoláním předestřených právních otázek (otázky právního následku jednání zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného) k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3298/2018.

[26] V označeném usnesení tříčlenný senát č. 20 dovodil, že rozpor mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného umožňuje zmocniteli namítat relativní neplatnost právního jednání zmocněnce.

[27] Oproti tomu má tříčlenný senát č. 27 za to, že porušení § 437 o. z. nevede k neplatnosti právního jednání učiněného zástupcem jednajícím ve střetu zájmů. Zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, překračuje své zástupčí oprávnění a jeho jednání zastoupeného nezavazuje, pokud je dodatečně neschválné. Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 naposledy uvedeného zákona.

[28] Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a napadené rozhodnutí závisí na řešení první z dovolacích otázek, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, jakož i na řešení druhé z dovolacích otázek, která má být dovolacím soudem posouzena jinak.

IV. Důvodnost dovolání

a) Rozhodné znění právních předpisů

[29] Nejvyšší soud předesílá, že věc posoudil podle zákona o obchodních korporacích ve znění účinném do 31. 12. 2020.

[30] Je tomu tak proto, že podle čl. XVI zákona č. [33/2020](#) Sb., kterým se mění zákon č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. [458/2016](#) Sb., a další související zákony, tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. 1. 2021, s výjimkou části osmé, která nabývá účinnosti dnem 1. 7. 2021.

[31] Jelikož k posuzovanému právnímu jednání bývalého jednatele společnosti došlo před účinností zákona č. [33/2020](#) Sb., Nejvyšší soud vycházel při právním posouzení věci ze znění zákona o obchodních korporacích ve znění účinném do 31. 12. 2020.

b) Použité právní předpisy

[32] Podle § 437 o. z. zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět (první odstavec). Jednal-li zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného, s třetí osobou a věděla-li tato osoba o této okolnosti nebo musela-li o ní vědět, může se toho zastoupený dovolat. Má se za to, že tu je rozpor v zájmech zástupce a zastoupeného, pokud zástupce jedná i za tuto třetí osobu nebo pokud jedná ve vlastní záležitosti (druhý odstavec).

[33] Z § 440 o. z. plyne, že překročil-li zástupce zástupčí oprávnění, zavazuje právní jednání zastoupeného, pokud překročení schválí bez zbytečného odkladu. To platí i v případě, kdy za jiného právně jedná osoba, která k tomu není oprávněna (první odstavec). Není-li právní jednání bez zbytečného odkladu schváleno, je osoba, která právně jednala za jiného, zavázána sama. Osoba, se kterou bylo jednáno a která byla v dobré víře, může na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu (druhý odstavec).

[34] Podle § 54 z. o. k. dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných (první odstavec). Člen orgánu splní povinnosti podle odstavce 1 i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost (druhý odstavec). Tímto ustanovením není dotčena povinnost člena orgánu obchodní korporace jednat v zájmu obchodní korporace (třetí odstavec). Kontrolní nebo nejvyšší orgán může na vymezenou dobu pozastavit člena orgánu, který oznámí střet zájmu podle odstavce 1, výkon jeho funkce (čtvrtý odstavec).

[35] Z § 55 z. o. k. plyne, že hodlá-li člen orgánu obchodní korporace uzavřít s touto korporací smlouvu, informuje o tom bez zbytečného odkladu orgán, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. Zároveň uvede, za jakých podmínek má být smlouva uzavřena. To platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou členovi jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými (první odstavec). Člen orgánu splní povinnosti podle odstavce 1 i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost (druhý odstavec). Kontrolní orgán podá nejvyššímu orgánu zprávu o informacích, které obdržel podle odstavce 1, případně o jím vydaném zákazu podle § 56 odst. 2 (třetí odstavec).

[36] Podle § 56 z. o. k. ustanovení § 55 se použije také tehdy, má-li obchodní korporace zajistit nebo

utvrdit dluhy osob uvedených v § 55 nebo se stát jejich spoludlužníkem (první odstavec). Uzavření smlouvy podle odstavce 1 nebo § 55, které není v zájmu obchodní korporace, může její nejvyšší nebo kontrolní orgán zakázat (druhý odstavec).

c) K aplikaci ustanovení zákona o obchodních korporacích o střetu zájmů na rozhodčí smlouvu

[37] S účinností od 1. 1. 2014 jsou členové statutárního orgánu právnické osoby jejími zástupci sui generis (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, uveřejněný pod číslem 37/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 37/2020“).

[38] Ustanovení § 54 a násl. z. o. k., řešící střet mezi zájmy členů statutárních (a případně i jiných volených) orgánů obchodní korporace a samotnou obchodní korporací, představují (do značné míry) lex specialis k obecné úpravě střetu mezi zájmy zástupce a zastoupeného (§ 437 o. z.); srov. R 102/2016 (odst. 21), jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1382/2019 (odst. 22), uveřejněné pod číslem 51/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

[39] Vyhoví-li člen voleného orgánu požadavkům § 54 a násl. z. o. k. a není-li mu příslušným orgánem pozastaven výkon funkce či zakázáno uzavření smlouvy, nebrání střet jeho zájmů se zájmy obchodní korporace, aby ji při příslušném právním jednání zastoupil. V souladu s požadavkem § 159 odst. 1 o. z. při tom musí zachovávat nezbytnou loajalitu a dát přednost zájmům obchodní korporace před zájmy svými či zájmy osob s ním spřízněných. Jestliže člen voleného orgánu požadavkům § 54 a násl. z. o. k. nevyhoví (střet zájmů či úmysl uzavřít smlouvu neoznámí), popř. pozastaví-li mu příslušný orgán výkon funkce či zakáže-li mu uzavřít dotčenou smlouvu, dopadá na jeho jednání obecná úprava střetu zájmů zástupce a zastoupeného (§ 437 o. z.).

[40] Kromě výše citovaných rozhodnutí srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3495/2019 (odst. 15).

[41] Oproti obecné úpravě pak ustanovení § 54 a násl. z. o. k. regulují i střet zájmů, k němuž dochází při výkonu funkce člena voleného orgánu, aniž by šlo o zastoupení obchodní korporace. Řečené platí i pro § 55 z. o. k., jenž dopadá na jakoukoliv smlouvu, kterou hodlá uzavřít s obchodní korporací člen jejího voleného orgánu, bez ohledu na to, zda současně zastupuje (při uzavření této smlouvy) i samotnou obchodní korporaci. Uzavře-li obchodní korporace se členem svého voleného orgánu smlouvu, aniž by byl v souladu s § 55 z. o. k. o úmyslu ji uzavřít informován příslušný orgán obchodní korporace, popř. přesto, že příslušný orgán uzavření této smlouvy zakázal, není obchodní korporace takovou smlouvou vázána ani v případě, že ji při uzavření smlouvy zastoupila jiná osoba než dotčený člen voleného orgánu. Ani té totiž nespovídá zástupčí oprávnění, nejsou-li splněny požadavky § 55 z. o. k., neboť oprávnění zastoupit obchodní korporaci při uzavření smlouvy se členem jejího voleného orgánu „odebírání“ zákaz vyslovený v souladu s § 55 z. o. k. všem (v úvahu připadajícím) zástupcům. Obchodní korporace však může takovou smlouvu dodatečně schválit (§ 440 a § 446 o. z.).

[42] Jazykový výklad § 55 z. o. k. vede k jednoznačnému závěru, podle něhož citované ustanovení dopadá na všechny smlouvy (uzavírané mezi členem voleného orgánu obchodní korporace a touto obchodní korporací) bez rozdílu (není-li zde zvláštní úprava; viz např. § 59 odst. 2 z. o. k.). Tomu také odpovídá výklad teleologický. Účelem § 55 z. o. k. je ochrana zájmů obchodní korporace, jež mohou být dotčeny uzavíranou smlouvou, na jejíž druhé straně stojí člen voleného orgánu. Zájmy obchodní korporace přitom mohou být dotčeny jakoukoliv smlouvou, zřizující závazek mezi stranami (§ 1724 odst. 1 o. z.).

[43] Z řečeného se podává, že povinnost informovat příslušný orgán dopadá i na rozhodčí smlouvu, kterou člen voleného orgánu obchodní korporace hodlá uzavřít s touto obchodní korporací. Lze dodat, že rozhodčí smlouva, na jejímž základě má případný spor mezi stranami smlouvy řešit místo

obecného soudu soukromá osoba (rozhodce), bez jakýchkoliv pochybností zasahuje zájmy obchodní korporace.

[44] Jestliže bývalý jednatel společnosti neoznámil příslušnému orgánu (valné hromadě), že má v úmyslu uzavřít se společností rozhodčí smlouvu, nebyl oprávněn společnost při uzavírání smlouvy zastoupit. Jeho jednání ve střetu zájmů je nutné posoudit podle obecné úpravy § 437 o. z.

d) K následkům porušení pravidel o střetu zájmů obecně

[45] Zástupce vždy jedná (má jednat) v zájmu zastoupeného. Pro případ, že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného je rozpor, odebírá ustanovení § 437 odst. 1 o. z. zástupci oprávnění zastupovat. Jinak řečeno, v rozsahu, v němž jsou zájmy zástupce a zastoupeného v rozporu, zástupci (zásadně) nesvědčí oprávnění zastupovat.

[46] Výjimku upravuje citované ustanovení pro smluvní zastoupení, a to pro případ, kdy zmocnitel o rozporu mezi jeho zájmy a zájmy zmocněnce věděl či vědět musel; zákonodárce tak ponechává na zastoupeném (zmocniteli), zda přes existující rozpor v zájmech zachová svému smluvnímu zástupci (zmocněnci) oprávnění zastupovat, či zda jeho zástupčí oprávnění omezí (např. udělením pokynů) nebo ukončí. Rozpor v zájmech, o němž zmocnitel ví či vědět musí, neomezuje zástupčí oprávnění zmocněnce; zmocněnec je i přes tento rozpor oprávněn zmocnitele zastupovat. Právě proto např. § 168 odst. 2 a § 401 odst. 1 z. o. k. ukládají zmocněnci, aby zastoupeného společníka informoval o všech skutečnostech, které mohou zakládat střet mezi zájmy zmocněnce a zmocnitele (společníka).

[47] Na obdobném východisku je ostatně vybudována i úprava střetu mezi zájmy členů volených orgánů obchodní korporace a touto obchodní korporací (srov. výklad podaný výše).

[48] Jedná-li zástupce i přesto, že mezi jeho zájmy a zájmy zastoupeného je rozpor (bráníci zastupování), překračuje své zástupčí oprávnění (jedná v záležitosti, v níž není oprávněn zastupovat). Ustanovení § 437 odst. 2 o. z. upravuje důsledky takového jednání; přitom vyvažuje mezi ochranou dotčené třetí osoby (s níž zástupce jednal) a zastoupeného.

[49] Je-li třetí osoba s ohledem na všechny okolnosti v dobré víře, že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce (viz § 54 a násl. z. o. k., § 437 odst. 1 o. z. a výklad podaný výše), je zastoupený jedním zástupce vázán bez ohledu na to, že zástupce překročil své zástupčí oprávnění. Jinými slovy, zastoupeného v tomto případě váže jednání osoby, která jej nebyla oprávněna při daném právním jednání zastoupit (k obdobné konstrukci srov. § 430 odst. 2 či § 431 o. z.). Zákonodárce zde dává přednost ochraně dobré víry třetí osoby před ochranou zájmů zastoupeného. Případné nároky zastoupeného vůči zástupci (překračujícímu své zástupčí oprávnění) nejsou dotčeny.

[50] Jestliže třetí osoba věděla či musela vědět o tom, že zástupce není pro rozpor v zájmech oprávněn za zastoupeného jednat, není důvodu jí poskytovat ochranu. Zákon pro tento případ poskytuje ochranu toliko zastoupenému, jehož zájem je (anebo může být) zasažen excesivním jednáním jeho zástupce. Činí tak prostřednictvím právní úpravy následků překročení zástupčího oprávnění (jednání ve střetu zájmů) zástupcem. Na tom, jak tyto následky (vyjádřené slovy „může se toho zastoupený dovolat“) vykládat, nepadá v odborné literatuře jednoznačná shoda.

[51] Podle většinové části nauky je následkem porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů (přínejmenším ve vztahu ke smluvnímu zastoupení) relativní neplatnost právního jednání, učiněného zástupcem [srov. například Brim, L. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 437, marg. č. 14; Havel, B. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). Právní rozhledy, 2015, č. 8, s.

274; Melzer, F. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník III (§ 419–654). Komentář. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, § 437 marg. č. 14; Svoboda, K. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník I (§ 1–654). Komentář. 2. vydání Wolters Kluwer, 2020, § 437, s. 966; Tintěra, T. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, § 437, marg. č. 8].

[52] Ve vztahu k porušení pravidel § 437 o. z. při zákonném zastoupení se pak literatura přiklání k závěru, že je jednání zástupce učiněné v rozporu se zájmy zastoupeného absolutně neplatné [srov. diskusně Brim, L. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 437, marg. č. 18–19; a dále např. Tintěra, T. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, § 437, marg. č. 10] či dokonce zdánlivé [viz Svoboda, K. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník I (§ 1–654). Komentář. 2. vydání Wolters Kluwer, 2020, § 437, s. 966].

[53] J. Dědič pak predestinuje k úvaze (jako možný) výklad, podle něhož vede jednání zástupce „v nedovoleném konfliktu zájmů, o kterém třetí osoba věděla nebo musela vědět,“ k tomu, že zastoupeného takové „jednání nezavazuje, pokud nebylo právně relevantním způsobem schváleno“ (srov. Dědič, J. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. Právní rozhledy, 2014, č. 15–16, s. 524; dále i Štenglová, I. Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance. Bulletin advokacie, 2019, č. 11, s. 34).

[54] Velký senát se přiklání k naposledy jmenovanému (byť v odborné literatuře menšinovému) náhledu.

[55] Jak vyloženo shora, zákon zástupci odnímá oprávnění zastupovat v případě, že jeho zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného (k výjimkám viz výše). Jedná-li zástupce ve střetu zájmů, jedná v záležitosti, pro niž mu neschází oprávnění zastupovat (své zástupčí oprávnění překračuje).

[56] Důsledkem jednání bez zástupčího oprávnění, resp. překročení zástupčího oprávnění, přitom není neplatnost právního jednání učiněného (neoprávněným) zástupcem; takové jednání toliko zastoupeného nezavazuje, přičemž zastoupenému zůstává právo je dodatečně schválit (ratifikovat) a tím je učinit závazným i pro sebe (srov. § 440 a § 446 o. z. a dále výklad podaný Nejvyšším soudem v R 37/2020).

[57] Výklad, podle kterého je právní jednání učiněné zákonným zástupcem jednajícím ve střetu zájmů absolutně neplatné, či dokonce zdánlivé, odporuje jak znění § 437 odst. 2 o. z. (jež dává obranu proti jednání zástupce ve střetu zájmů výslovně „do rukou“ zastoupeného, bez ohledu na povahu zastoupení), tak i jeho smyslu a účelu. V důsledku uvedeného výkladu totiž zastoupený nemůže dosáhnout toho, aby byl jednáním zástupce vázán, a to ani tehdy, je-li takové jednání pro zastoupeného výhodné.

[58] Nesprávným pak velký senát shledává i převažující názor, podle něhož je důsledkem porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů relativní neplatnost právního jednání učiněného zástupcem. Tento výklad bez rozumného důvodu spojuje s nedostatkem (překročením) zástupčího oprávnění odlišné právní důsledky, než jaké má tato právní skutečnost v jiných případech. Současně je v jeho důsledku zastoupenému poskytována slabší ochrana, než odpovídá spravedlivému uspořádání vztahů mezi zástupcem, zastoupeným a třetí osobou. Přesto, že třetí osoba není v dobré víře (ví nebo vědět musí, že zástupce není oprávněn v dané záležitosti jednat za zastoupeného), je v důsledku popsaného výkladu ponecháno na aktivitě zastoupeného, zda se – vznesením námítky relativní neplatnosti (§ 586 o. z.) – závazků plynoucích z právního jednání učiněného neoprávněným zástupcem „zproští“. Jinak řečeno, ačkoliv je to právě zastoupený, jehož jako jediného (ve vztahu zastoupený, zástupce a třetí

osoba) právní úprava chrání (a má chránit), výklad klonící se k relativní neplatnosti učiněného právního jednání jakožto důsledku porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů nutí právě jeho, aby svým aktivním jednáním (konáním) zabránil tomu, že bude jednáním neoprávněného zástupce vázán. Do doby, než tak učiní, přitom vázán je (právní jednání je platné).

[59] Velký senát připouští, že jazykový výklad § 437 odst. 2 věty první o. z. naznačuje, že zastoupený musí vyvinout aktivitu, aby jej jednání zástupce v nedovoleném střetu zájmů nezavazovalo. A že takový výklad může odkazovat i na postup podle § 586 o. z.

[60] Nicméně jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se právní normě obsažené v textu právního předpisu. Podle přesvědčení velkého senátu lze systematickým výkladem § 437 odst. 2 věty první o. z. dovodit, že v důsledku jednání zástupce v (nedovoleném) střetu zájmů zastoupený není (v případě nedostatku dobré víry třetí osoby v zástupčí oprávnění zástupce) jednáním zástupce vázán. Jde o další ze situací překročení zástupčího oprávnění, již není důvodu posuzovat odlišně od jiných případů překročení zástupčího oprávnění, resp. jednání bez zástupčího oprávnění.

[61] Slovní spojení „může se toho zastoupený dovolat“ odkazuje na řešení těchto situací předvídané v § 440 o. z.; zastoupený se nedostatku zástupčího oprávnění zástupce jednajícího v (nedovoleném) střetu zájmů dovolá vůči třetí osobě (jež není v dobré víře, že zástupci svědčilo zástupčí oprávnění) tím, že právní jednání učiněné neoprávněným zástupcem dodatečně neschválí. Jestliže zastoupený právní jednání zástupce v souladu s § 440 o. z. dodatečně neschválí (neprojeví vůli být jednáním zástupce vázán), dává najevo, že nechce být jednáním zástupce vázán (slovy § 437 odst. 2 věty první o. z. se „dovolává“ nedostatku oprávnění zástupce učinit za něj dané právní jednání).

[62] K dodatečnému schválení právního jednání neoprávněného zástupce musí dojít ve lhůtě bez zbytečného odkladu (§ 440 odst. 1 věta první o. z.) běžící od okamžiku, kdy se zastoupený dozví o tom, že zástupce jednající v nedovoleném střetu zájmů za něj učinil určité právní jednání. Vědomost zástupce jsoucího ve střetu zájmů přitom nelze zastoupenému přičítat; srov. obdobně rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007 (uveřejněný pod číslem 82/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3212/2013, či ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018.

[63] Ke shodnému závěru vede teleologický výklad § 437 odst. 2 věty první o. z. V případě absence dobré víry třetí osoby, že zástupce byl oprávněn za zastoupeného jednat, je zastoupený jediný, koho je třeba v dané situaci chránit před důsledky jednání zástupce (jsoucího v nedovoleném střetu zájmů). Za této situace odpovídá spravedlivému uspořádání vztahů (mezi zastoupeným, zástupcem a třetí osobou), aby zastoupený nebyl nucen činit žádné aktivní kroky k tomu, aby se z učiněného právního jednání „vyvázal“. Tedy, aby tak jako v jiných obdobných situacích (viz § 440 o. z.), nechceli být jednáním zástupce vázán, mohl zůstat pasivní.

[64] Současně uvedený výklad zastoupenému umožňuje, aby ve všech případech, kdy bude právní jednání považovat za pro něj výhodné, je dodatečně schválil (postupem podle § 440 o. z.).

[65] Velký senát proto uzavírá, že jedná-li zástupce, jehož zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného, je tímto jednáním zastoupený vázán vždy, byla-li třetí osoba (s níž zástupce jednal) v dobré víře, že zástupci svědčí zástupčí oprávnění (že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce). Není-li třetí osoba v dobré víře, není zastoupený jednáním zástupce vázán; může je však v souladu s § 440 o. z. dodatečně schválit (ratihabovat). Nedostatku zástupčího oprávnění zástupce (způsobeného nedovoleným střetem zájmů) se zastoupený dovolá ve smyslu § 437 odst. 2 věty první o. z. tím, že právní jednání bez zbytečného odkladu dodatečně neschválí.

e) Promítnutí obecných východisek do poměrů projednávané věci

[66] Vyšel-li odvolací soud v poměrech projednávané věci z toho, že rozhodčí nález je „neplatný“, neboť je neplatná i rozhodčí smlouva, protože bývalý jednatel jednal při uzavírání dohody o narovnání za sebe i za společnost, aniž by o tom informoval valnou hromadu společnosti, přičemž společnost se bez zbytečného odkladu poté, kdy se o rozhodčí smlouvě dozvěděla, dovolala toho, že si rozhodčí smlouvou nepřeje být vázána, je jeho právní posouzení věci v konečném výsledku (ač nesprávně odkazuje na relativní neplatnost) – věcně – správné.

f) Shrnutí

[67] Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud jeho dovolání zamítl podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)